

Bodnár István mk. hadnagy

„Nemzetek, országok! ... Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!”
Batsányi János - A franciaországi változásokra (1789)

Franciaország hadereje napjainkban

Bevezetés

A franciák büszkék gazdag történelmükre, és nem szívesen emlegetik kudarcaikat. Sokan kritikával illetik őket, viszont vannak olyanok is, akik inkább példát szeretnének venni róluk. Kétségtelen, hogy a franciák már az újkor hajnalán többször voltak úttörők Európában, nemcsak kulturális vagy politikai értelemben véve, hanem a hadsereg szempontjából is. Az első reguláris hadseregek létrejötte vagy az első toborzott seregek és említhetnénk még az első tiszt és altisztképző intézményeket is, szintén a franciák nevéhez köthetőek. Napjaink haderőreformjaiban is élen járnak figyelembe véve a sorkatonaság felszámolását, az abból eredő hiány felszámolására a tartalékos hadseregek létrehozását, a haderő átszervezést vagy akár nem a reform részekhez tartozó, de számunkra, magyarok számára eléggé derogáló, - a világon egyedülállóan, - a hadsereg keretein belül fenntartott huszár hagyományokat.

Előzmények

A világtörténelemben Franciaország mindig a győztes oldalon állt, de igazi fölényt a XX. században szerezte meg, köszönhetően az I. és II. világháborúknak, majd a hidegháború alatti fegyverkezésének. További erődemonstrációként 1966-ban Charles de Gaulle egykori tábornok, már köztársasági elnöki szerepben, kijelentette, hogy nem hajtja végre a NATO követeléseit, ezzel garantálva a francia hadsereg szuverenitását, illetve ezzel a lépéssel kívánt országa részéről nemet mondani a Moszkva-Washington pólusú világra. A hidegháborút követően Franciaország az 5 atomnagyhatalom egyike maradt, a maga több, mint fél millió főt számláló hadseregével.

A világ közben akkora fordulatot vett, hogy a korábbi elválás a NATO-tól egyre kevesebb beleszólást engedett a világ katonai ügyeibe. Ezért folyamatosan elsőként Francois Mitterand elnök, majd Jacques Chirac elnök megtették az első lépéseket az újracsatlakozás felé, melyet Nicolas Sárközy elnök 2009. április 3-ra, ha nagy politikai ellennyomásra is, de sikeresen végrehajtott, mindvégig hangsúlyozva, hogy Franciaország békeidőbe soha sem lesz NATO parancsnokság alatt és a nukleáris töltetek feletti bármilyen döntéshozatal továbbra is nemzeti kézben marad. Az első nagy változást a hidegháborút követően Jacques Chirac hajtotta végre az 1996-ban eltörölt sorkatonasággal, ezt követően a hadsereg létszáma 1997 októberére 440 ezer főre csökkent. Ekkor fogadták el a haderő fejlesztési reformot is. 2009-

ben Sárközy elnöksége alatt kiadta a francia egyszerűséggel csak Fehér Könyvnek (Livre Blanc) nevezett, a hadsereg modernizálásáról szóló elképzeléseit, mely a fejlesztések mellett jelentős leépítéseket is tartalmaz és az ebben megfogalmazott reformok végrehajtása jelenleg is folyamatban van.

Fehér Könyv

Franciaország Honvédelmi Minisztériumának honlapjára látogatva egy nemrégiben felkerült új menüpontot találunk „La réforme” néven. Itt olvashatunk a hadseregben jelenleg bekövetkező változásokról, melyeket a 2009. június 16-án kiadott Fehér Könyv hív életre. A könyv egyébként egy biztonság- és védelempolitikai tervezet, ami 15 évre meghatározza Franciaország katonai politikáját. Olyan átalakulások köszönhetőek majd neki, melyek jelentős hatást gyakorolnak a hadsereg későbbi gondolkozására. Ilyen változás példának okáért, hogy a csendőrséget, mint egyetlen korábbi, a Honvédelmi Minisztérium alatt működő félkatonai szervezet irányítását a Belügyminisztérium veszi át. Folyamatosan 2015-ig a teljes haderő létszámát beleértve a polgári alkalmazottakat is átlagosan 16%-kal csökkentik (szárazföld - 17%; légiere - 25%; haditengerészet - 11%). A légiertől így minden negyedik helyet elvesznek, viszont létrehozzák az Összhaderőnemi Úrparancsnokságot, mellyel egy időben új megfigyelő és lehallgató műholdakat is üzembe helyeznek és ezzel egy csapásra korszerűsítik a Tengeren Túli területekkel való műholdas kommunikációt is.

Tulajdonképp a reformoknak egyik legnagyobb presztízs vesztese a 8 ezer lelket számláló, 177 éves múltra visszatekintő Francia Idegenlégió, melynek nem volt az elég, hogy beintegrálják a Szárazföldi Erők Parancsnoksága alá, de még egy konkurens 30 ezer főből álló, a világon bárhol bevethető magasabb egységet is létrehoznak mellette. Ennek a magasabb egységnek képesnek kell lennie külföldön akár egy évig folyamatosan missziós feladatot ellátnia. A Sárközy-féle reformoknak köszönhetően 2009-től az elkövetkező 12 évben a hadsereg fordított GDP arányos kiadások nem haladhatják meg a 2%-ot, pedig nem olyan rég még a francia haderő azzal büszkélkedhetett, hogy a NATO-ban az Amerikai Egyesült Államok után ők rendelkeznek az egyik legnagyobb haderejükre szánt kiadással a saját nemzeti össztermékükből. Jó hír viszont, hogy a létszámcsökkentésből származó bevételt fegyverkezésre költik, így 2015-ig a tengerészet biztosan megkapja a rég várt nukleáris tengeralattjáróit, viszont ennek ellensúlyozásaként nem lesz újabb repülőgép hordozójuk és a korábban, még Chirac elnök által ígért és tervezett 18 db első osztályú fregatt is lekerült a beszerzési listáról. A 2015-ös évszám úgy tűnik fontos időpont a francia fejlesztésekben, mivel ekkorra készül el a nemzeti rakétapajzs és a hozzá tartozó elhárító rendszer. Végül, de nem utolsó sorban, hogy a szárazföld se maradjon ki a fejlesztésekből, az ott szolgáló katonákat 650 darab a kor haditechnikájának megfelelő páncélozott járművel valamint 25 ezer Felin típusú komplex egyéni felszereléssel látják el.

A Fehér Könyv mindenképp óriási forradalmi változás, nemcsak Franciaország, de Európa védelem igazgatásában is, mivel felvet több, már gyökeret vert biztonsági problémát, amelynek többek között természeti, kulturális, vallási, migrációs valamint terrorizmussal kapcsolatos vonatkozásai vannak. Ezzel párhuzamosan pedig próbál kialakítani az új

kihívásokra való reagálás és a hidegháborúban berögződött gondolatok közt egy arany középutat. Természetesen a katonák, főleg a tábournoki és tiszti kar zúgolódik a változások miatt, ezzel egyidejűleg a hadsereg közeljövőben bekövetkező teljes megsemmisülését vizionálják, de a gép forog és a részben magyar vérű alkotó pihen!

Az új francia köztársasági elnök François Hollande tervei még csak körvonalazódnak. Választási ígéreteiből megtudhatjuk, hogy még 2012-ben ki akarja vonni az összes Afganisztánban állomásozó francia csapatot és a gazdasági élénkítés részeként a francia hadiiparnak is nagy szerepet szán. Továbbá erősíteni kívánja a NATO és Franciaország kapcsolatát, valamint a francia nép és a hadsereg elmúlt 10 évben megromlott kapcsolatát. Így egyelőre úgy tűnik, hogy folytatódik a Sárközy által elkezdett reform, amellyel Franciaország Európában úttörőként határozott lépést tett a XXI. század új biztonságpolitikai kihívásaival kapcsolatban.

La Gloire - A Dicső(séges)

Nagyon jól tudjuk, hogy Franciaország a világvezető hatalmai közt foglal helyet, persze ez a világtörténelemben elfoglalt kedvező helyzetének köszönhető. Ma ezért is lehet tagja több politikai (EU, ENSZ), katonai (ENSZ BT, NATO, NYEU) és gazdasági (G8, OECD) világszervezetnek, melyek által hozott határozatok nagy hangsúllyal vannak a világ többi országában hozott döntésekre. Nagyhatalmi szerepét jól tükrözi a felsorolt szervezetekben és intézményekben az ország által, még a szervezeteken belül is elfoglalt előkelő helyek. Egyik előkelő példa erre, hogy Franciaország az ENSZ BT-ben is az 5 állandó vétójoggal bíró tagok egyike. Ebből is adódik az ország haderejének világszinten mért nagyon magas pozicionálása és a franciák méltán híres francopatrióta, büszkeségtudata.

Természetesen ez a tudat az állampolgárok révén beleitatódott a hadsereg lelkébe is, mely jelentősen rányomja bélyegét a katonák munka- és elhivatottság moráljára. Nagy büszkeséggel tartják számon a francia hazafiak azt is, hogy szinte az összes haditechnikáját Franciaország saját maga gyártja, melyekből jócskán még exportál is. A francia állampolgár számára ennek a nagy múltra visszatekintő dicső hadseregnek a létezése nem is lehet kérdéses, túlmenve annak demonstrációs erején, a nemzeti önértetnek is egyik nagyon fontos táplálója.

Franciaország fegyveres védelmének legfőbb parancsnoka a mindenkori köztársasági elnök, vezetői hatalma nem főként protokolláris, így azt nem csak minősített helyzetben gyakorolja. Feladatköréhez tartozik és alkotmányos előjoga az alárendelt katonai döntéshozó szervek irányítása. Így a Védelmi Főtanács, Nemzetvédelmi és Katonai Bizottságok, Főtitkárság és a Védelmi Minisztérium. A döntéshozásban a köztársasági elnök helyettese a miniszterelnök, de a nemzetvédelemben az Ő részére meghatározott privilégiumok is vannak, mint a katonai védelem irányítása, a nemzetvédelem megszervezése vagy a törvények végrehajtása. Az miniszterelnök által kinevezett védelmi miniszter felelős a szervezeti felépítésért, a személyi állomány humánpolitikájáért, a kiképzettségéért, a katonai fegyverzet és felszerelésügyi programok végrehajtásáért. A miniszter közvetlen alárendeltségébe tartozik

a francia haderő vezérkari főnöke és a három haderőnem parancsnoka is. Ezen a hierarchiai szinten ér véget a stratégiai tervezés, gondolkozás és kezdetét veszi a hadászati, majd a csapatok szintjén a harcászati végrehajtás, végrehajttatás.

A hadsereg személyi állományának 8-12%-át a tisztek, 40-60%-át az altisztek, 18-48%-át a legénységi, a maradékot pedig az önkéntes tartalékos állomány és a polgári alkalmazottak teszik ki, ez természetesen haderőnemenként eltérő arányban. A klasszikus fegyvernemek és szakcsapatok ugyanúgy megtalálhatóak itt is, mint egy átlagos hadseregben. Amit esetleg kiemelhetünk az a huszár és (hegyi)vadász fegyvernemek, melyeket a Magyar Honvédségben még az előző század hajnalán megtalálhattunk. A rendfokozatokban különösebb eltérés nincs, egyedül a legénységi állománynál tesznek különbséget a kiképzés alatt lévő közkatona és a már kiképzett közkatona között. A rendfokozat megszerzése szintén iskolához kötött, de a magasabb rendfokozatok megszerzését ezen felül, csak a kivárási idők gátolják. Az állománykategóriák között szabad az előrejutás. Szó esett már arról is, hogy Európában Franciaország úttörőnek számít a tartalékos hadsereg létrehozásában is. A Chirac elnök útján felszámolt sorkatonaság által okozott személyi hiány megoldására létre kellett hozni egy másik személyi kiegészítő rendszert a sereg számára. Ezt két új, tartalékos kategória létrehozásával oldották meg. Az egyik a polgári tartalék, akik nem viselnek katonai státuszt, illetve a másik a műveleti tartalék, akik egy évben akár 210 nap szolgálatot is kell, hogy tudjanak teljesíteni. Természetesen valamennyi tartalékos erőnek képesnek kell lennie szolgálnia a Francia Hadsereg mindhárom haderejében.

A hadsereg jelene a változások keresztútjében

A jelen kor változásaiból tisztán látszik, hogy még egy gazdasági nagyhatalomnak is meg kell küzdenie a XXI. század problémáival. A sorozott alapon működő hadsereget felszámolva Franciaországban létrejött a professzionális haderő, mely már az új kihívásokkal áll szemben. Az új döntéseket figyelembe véve és a Csendőrséget nem számítva a katonai erők közé a francia hadsereg jelenleg három haderőnemből áll, ezek a szárazföld, a légierő és a haditengerészet, melynek létszáma a jelenlegi változások közepette változás alatt van, leginkább csökken, de a tervezett létszám 250 ezer fő körül várható, ebbe természetesen beleértve a polgári alkalmazottak számát is.

Az ország területe hét védelmi kerületre van felosztva, ezekhez tartozik még a Tengerentúli Területek is. A kerületekben jelenleg is folynak az átszervezések, csapatokat szüntetnek meg és szerveznek át vagy helyeznek át másik védelmi kerületbe. Így szűnnek meg a 49. és 517., 519. Híradó, 8. és 402. Tüzér és a 15. Szállító Ezredek, a 103., 112., 128., 217. és a 921. Légibázisok valamint a 23., 33. és 41. Tengerészgyalogos Zászlóalj. Jó példának okáért találunk olyan alakulatot is, amit épp ezek a bezárások hívtak életre. Ilyen az 519. Groupe de Transit Maritime. Ezt az ezred szintű tengerészeti szállító egységet Dél-Franciaországba Toulonba diszlokálják. Az áthelyezéseknek, átszervezéseknek köszönhetően új alapkiképző központok jönnek létre és kerülnek szintén összevonásra, természetesen a fegyvernemeknek és szakcsapatoknak megfelelően.

Franciaország továbbra is a nukleáris elrettentés elvével él, viszont felvilágosult gondolkodóként nagyon jól tudja, hogy nem élhet örökre a hidegháború árnyékában. Szintén a modern gondolkodás része, hogy a nukleáris elrettentés valószínűleg annyit ér, mintha nem is létezne, mert melyik ország is lenne az ma a világban, aki merné használni bármelyik atombombáját is? Valószínűleg abban a pillanatban mondana le nagyhatalmi szerepéről. A jelen kor kihívásainak megfelelően, a jövőbeli változásokra való reagálást folyamatosan beleépíti a kiképzési rendszerébe. Így a jelenleg is működő gyakorlati kiképzéseket és szimulációs kiképzéseket tovább fejleszti. Valós idejű harctéri szimulációs rendszerek létrehozásával, ahol a kiképzendő katonák azonnal visszacsatolást kapnak a harctéri állapotokról, lövési pontosságukról, eredményeikről. Kicsit futurisztikusnak tűnhet, de a világ egyik modern hadseregében ilyen egy harcászati kiképzés, persze a megfelelő digitális kiképzés után mindezt a gyakorlópályán is hasznosítják.

A franciák nagy jelentőséget tulajdonítanak az integrált rendszereknek, valamint az átültethető technikáknak, így kicsit nehezebb a rendszerbeállítása egy-egy eszköznek, tekintve, hogy a digitális eszközöknél a kompatibilitás mellett az interoperabilitásra is figyelmet kell fordítani. Viszont az interoperabilitás nem csak a saját haditechnikával szemben elvárás, de a koalíciós vagy szövetséges nemzetek haditechnikájával szemben is követelmény. A fehér könyv is megemlíti sok helyen a modernizáció szükségességét, mivel a rendszeresített technikák átlagéletkora 15-20 év között van. A legrégebbi eszközöket a gyalogság használja. Példának okáért a PAmas a II. világháború után vagy a gyalogsági áso még az I. világháború környékén lett rendszeresítve. Nem nagyon érthető, de ha megkeressük a MIRAGE vadászgépek vagy a LECLERC harckocsik beszerzési árait és kis fejszámolást végzünk, arra juthatunk, hogy 2-3 ilyen technika árából lecserélhető a teljes gyalogság egy-egy olcsóbb felszerelése. Valószínűleg ezen felszerelések lecserélése, fejlesztése nem az elsődleges cél a haderő számára, az új kihívásokat és a jelenlegi technikai felszereltséget tekintve.

Az afganisztáni misszió miatt nagyon sokan bírálták a kormányzatot, de az új kormány kész még idén kivonni csapatait az országból, viszont meghagyja a Közel-Kelet többi országában és Afrikában. Franciaország egyedül vagy az Európai Unióval karöltve folytat missziós tevékenységet, főleg a korábbi gyarmatterületeken, ahova érdekeltségei és történelmi kötelezettségei kötik. Ezekről, a többnyire ember áldozatot nem követelő missziókról viszont pozitívan vélekednek az állampolgárok. Itt fontos megjegyezni, hogy a hidegháború végével, továbbá a sorkatonaság felszámolásával a haderő népszerűsége, egyáltalán a civil társadalombeli elismertsége nagyot zuhant és a jelenlegi kormány is célkitűzései között tartja számon a társadalom és a hadsereg közeledését.

Napjainkban a változás a világ összes magára valamit adó hadseregében észlelhető, - kezdve a technikai újításoktól, modernizálásoktól egészen a szervezeti átalakításokig. - A francia haderőben végbemenő változások nem érintik egyelőre a személyi állomány járandóságait, az előmeneteli rendeket, a háttérintézményeket és a leépítések után is megmarad a hierarchia piramis. A katonák rosszul fogadták a létszámleépítés mellett a nyugdíjkorhatár növelését is. Sokan jövőbeli megszorításokat vizionálnak a hirtelen lecsökkent és 2%-on tartott GDP arányos kiadások miatt.

Végszó

Franciaország fegyveres ereje a stratégiai szinteken hozott olykor-olykor szerencsés döntéseknek és a világpolitikában valamint a nemzetközi szervezetekben elfoglalt előkelő helyeinek köszönhetően mára már világszinten egy nagyon jól pozícionált hadsereggé fejlődött, melyre méltán lehetnek büszkék a franciák. Az aktuális világpolitika és a világban történő változások, pedig arra sarkallják ma a világ hadseregeit, hogy készüljenek fel az őket érintő esetleges problémákra, kihívásokra szakítva a hidegháborúban berögződött elvekkkel. Ebben az új világban pedig az ellenség nem a mesterségesen kreált elrettentésből adódó félelem, hanem az új kor társadalmi, gazdasági, környezeti és migrációs problémáiból származó katonai potenciát is igénylő változások. Ezekre a változásokra való felkészülésben, a jelenlegi állapotában a francia haderő Európában úttörőnek számít és világszinten is az újítók élbolyában foglal helyet.

Források

- Fregan Beatrix – A Francia Köztársaság katonai stratégiája az európai védelem alakításában a hidegháborút követő időszakban - Doktori (PhD) értekezés 2006
- Újházy László sz. őrnagy – Tartalékos szövetségek a NATO-ban - Doktori (PhD) értekezés 2011
- Le Livre Blanc – Nicolas Sarkozy Franciaország Köztársasági Elnökének 2009. június 16-án kiadott biztonság és védelempolitikai tervezete
- Projet Presidentel François Hollande 2012 - François Hollande francia elnök választási kampánya
- HVG 2008/25 szám 13. oldal
- HVG 2009/14. szám 22-23. oldal
- Terre Information Magazine – Francia Szárazföldi Erők Információs Magazinja N°. 223. – 2011. április – Transformation de l’armée de Terre N°. 232 – 2012. március – Dossier: La simulation opérationelle
- Air Actualités – Francia Légierő magazinja 2012. januári szám - Transformation
- <http://www.defense.gouv.fr/actualites/la-reforme> oldalon található hírek
- Atyhai Kiss Károly – A francia tiszt
- Amaczi-Bombay-Héjja – A világ hadseregei